

8. kapitel - Kan vi stjæle den?

Hvis Jones og hans folk skulle udvikle effektive foranstaltninger til at beskytte RAF's bombemaskiner mod den tyske *Würzburg* radar, var det nødvendigt, at de vidste så meget som overhovedet muligt om den. Den viden kunne de kun få ved at studere og undersøge alle dele af den.

Kort efter at de havde modtaget luftbillederne af *Würzburg* radaren ved Bruneval, sagde R. V. Jones til Charles Frank: *Se, Charles, vi kunne komme derind*. Han pegede på, at selv om radaren stod på en 122 meter høj klippe, så var der en kløft, der gik ned til en smal strand kun nogle få hundrede meter derfra. Han havde nogle gange lagt mærke til, at der på kortet over den franske kyst ud for dalen stod "Descent des Anglais" (Englændernes landgang). Det tydede på, at engelske styrker engang i fortiden havde været der, og det måtte være muligt at gentage det og skrive endnu et kapitel til stedets historie. Han tvivlede dog på, at han selv ville foreslå en aktion der, delvist fordi han ikke kunne lide at risikere liv, undtagen det var absolut nødvendigt. Der var også indblandet en portion professionel stolthed i hans tvivl, idet han havde fundet ud af alle de karakteristiske ting ved det tyske udstyr, før han havde haft det i hænderne.¹

Jones ombestemte sig imidlertid efter en samtale med W. B. Lewis, der var souschef i *TRE (Telecommunication Research Establishment)*, som på det tidspunkt også havde set billederne. Lewis fortalte Jones, at hvis han ville foreslå en aktion for at erobre denne *Würzburg*, så ville *TRE* stærkt støtte ham. Da Churchills politik siden nederlaget ved Dunkerque var at genere tyskerne så mange steder som muligt ved små isolerede angreb, var der ingen tvivl om, at brugbar information meget vel kunne opnås om dette særlige mål.

Jones var medlem af luftforsvarsstaben (*Air Staff*), og han tog idéen med til et møde der. Derfra gik den videre til hovedkvarteret for de kombinerede operationer (*Combined Operations*), der var blevet oprettet til at udarbejde planen for den endelige invasion af Europa. I mellemtiden organiserede staben små operationer med deltagelse af både flåde- og hærstyrker i de afgrænsede angreb (oftest omtalt som "raids"), som Churchill ønskede gennemført.

Combined Operations

Da *Combined Operations* (COHQ) blev oprettet som et departement under det britiske krigsministerium, var det et led i Churchills ønske om at genere tyskerne mest muligt med de yderst begrænsede midler, der var til rådighed. *Combined Operations* blev af Admiralitetet og resten af Whitehall set som værende lidt af en eksotisk flådeafdeling i kamp, og de øverste stabschefer (The Chiefs of Staff) – ja, næsten alle de vigtigste militære officerer, så på den nye afdeling med mistro, hvis ikke ligefrem med ubehag. Churchill gav posten som direktør til sin gamle ven, 68-årige admiral Roger Keyes, som tiltrådte d. 17. juli 1940. Opgaven var at planlægge operationer og udvikle idéer og udstyr til at chikanere fjenden på enhver mulig måde. Den omfattede også alle dem, der arbejdede med landgangsfartøjer og skibe, der blev brugt i forskellige amfibieoperationer.

Keyes var en kantet og stædig person, som kunne være særdeles svært at samarbejde med, og godt et år senere måtte Churchill med tungt hjerte sætte ham fra bestillingen og erstatte ham med en yngre og mere diplomatisk officer.

Det blev den 41-årige kommandør Lord Louis Mountbatten, som var afdøde dronning Victoria d. I's barnebarn. Han var en dygtig og effektiv søofficer med krigserfaring, og fra juni 1939 havde han kommandoen over en destroyerflotille, der efter krigsudbruddet ydede betydelig indsats i Middelhavet. I maj 1941 blev hans destroyer HMS *Kelly* sænket af tyske styrtbombefly ud for Kretas kyst, hvorved over halvdelen af besætningen gik tabt. Skibet og dets kaptajn blev senere udødeliggjort i Noel Cowards film "In Which We Serve"².

Mountbatten fik d. 27. oktober 1941 kommandoen over *Combined Operations*. Denne stab var siden oprettelsen i 1940 aldrig kommet til at fungere efter hensigten under den tidligere øverstkommanderende, som ikke formåede at etablere et samarbejde mellem flåden, hæren og flyvevåbnet. Staben var da ganske lille og omfattede kun 23 personer inklusive maskinskrivere, telefonister og telegrafister, men et halvt år senere var den vokset til over 400 personer.

Efter USA's indtræden i krigen i december 1941 fortalte Churchill Mountbatten, at han havde store ambitioner med hans nye kommando. Den skulle ikke alene planlægge nye små angreb på kysten af det besatte Europa, men også begynde planlægningen af den storinvasion, der uundgåeligt ville komme. Med sin typiske bulldog ånd sagde premierministeren: *Jeg vil have dig til at vende Englands sydkyst fra at være en bastion i forsvaret til et springbræt for angreb.*³

Mountbatten var ung og energisk, og han fik hurtigt en effektiv organisation ud af sin nye kommando. Han overvandt hurtigt den jalousi, der gennem generationer havde hersket mellem forsvarets tjenestegrene, og han etablerede et forbilledligt samarbejde med både flåden, hæren og flyvevåbnet. Når han satte sig for bordenden for at lede møderne, var han altid den yngste i rummet.⁴

Han begyndte en rekrutteringsrunde, hvor han søgte efter officerer med et ægte engagement i at arbejde sammen med de andre tjenester. Han rejste rundt til flådens officer kadetskoler for at banke begrebet *Combined Operations* ind i hovederne på eleverne og for at få dem til at sætte *COHQ* på deres liste over, hvor de ønskede at blive stationeret efter endt uddannelse. Han blev kritiseret for at tage gamle personlige venner ind i tjenesten, men dem, han tog ind, leverede varen, og ved slutningen af 1941 florerede alle mulige idéer om eventyrlige og bemærkelsesværdige aktioner, som blev debatteret og undersøgt.

Indledende overvejelser af større commando angreb på den franske kyst var i fuld gang, og natten efter d. 23. november, bare fire uger efter Mountbattens kommandoovertagelse, landede en gruppe på 88 soldater fra 9. Commando på stranden ved Houlgate i Normandiet. Det var et angreb i lille skala, men det viste store problemer med radiokommunikationen mellem landstyrken og skibene på havet. Det var et problem, som ville fortsætte i måneder derefter.

Lord Louis Mountbatten
på HMS Kelly
Foto: Tyne & Wear Archives

Et meget større angreb fandt sted i slutningen af december på Norges vestkyst. Det skulle forstyrre den tyske transport af svensk jernmalm, der blev udskibet fra den norske havn i Narvik. Mountbattens hensigt var at få tyskerne til at flytte flere troppestyrker til Norge, så de ikke var til rådighed andre steder, f.eks. i Nordafrika og på østfronten mod Sovjetunionen, hvor både briterne og russerne var under pres. 576 soldater og officerer støttet af en lille krydserflotille landede i havnen på Vaagø. Hampden bombemaskiner fra RAF støttede angrebet ved at aflede den tyske garnison fra angrebsmålet. Tyske skibe var samlet i fjorden omkring Vaagø, før konvojsejladsen mod syd til Østersøen skulle begynde.

Angrebet kom som en fuldstændig overraskelse for tyskerne, og garnisonen blev overmandet. Hele havnens infrastruktur blev sprængt i luften, og mange tyske soldater blev taget som krigsfanger og bragt med tilbage til Storbritannien. Angrebsstyrken trak sig tilbage få timer efter landingen. Selvom angrebsstyrken led tab under aktionen, var missionen en total succes.

Vel vidende hvor vigtige forsyningerne af jernmalm var for krigsindustrien, fik aktionen Hitler til at beordre Krigsmarinen til at forstærke forsvaret af den lange norske kystlinje væsentligt. Derfor fortsatte tyskerne med at sende tropper og forsyninger til Norge, som ellers ville have kunnet spille en rolle langs den sovjetiske front og i Nordafrika. I 1944 var antallet af tyske soldater i Norge steget til 372.000 mand. Der anvendte de tiden på at bevogte tusinder af kilometer fjordkyster og is. Det var den første større aktion, som blev sat i gang af Mountbattens nye og voksende stab.

I dagene efter Vaagø aktionen satte Mountbatten en gruppe i gang med at søge efter mål i Frankrig. Blandt medlemmerne af hans planlægningsstab var kaptajn John Hughes-Hallet, der havde kæmpet i Norge i 1940, og den unge kommandør David Luce fra flåden, og de accepterede entusiastisk accepteret forslaget om et angreb på radarinstallationen ved Bruneval. De begyndte at se på mulighederne for at gennemføre et angreb på den tyske *Würzburg* radarinstallation ved Bruneval i Normandiet med de kombinerede styrker.

Hele operationens formål var at afmontere de vigtige dele af den nyeste tyske radarstation og bringe dem med tilbage til England sammen

med fotografier af de dele, der ikke kunne flyttes og tages med.

Bruneval ligger nordøst for Le Havre

(Google Earth)

Planlægningsgruppen nåede hurtigt frem til, at den bedste måde til at opnå den nødvendige overraskelse og hurtighed under en aktion ikke var at anvende en commandostyrke til at lande på stranden og gå ind den vej. Det var nødvendigt at indsætte den anden nye styrke, der var til rådighed for *Combined Operations*. De luftbårne tropper skulle for første gang anvendes. Hvis en faldskærmsstyrke kunne nedkastes omkring 800 meter inde i landet, ville den kunne rykke frem og angribe radar installationen. Selv om angrebet forløb med succes, var der yderligere udfordringer at overveje. Hvordan skulle det skrøbelige udstyr blive erobret? Og vigtigst af alt, hvordan kunne det transporteres til Storbritannien sammen med faldskærmsstyrken?⁵

Forudsætningerne for at et angreb ville have en mulighed for at lykkes, var en detaljeret viden om Bruneval området, radarstationen og tyskernes vagtstyrke. Derfor blev den franske modstandsbevægelse inddraget.

9. kapitel – De franske spioner

Ansvar for rekognosceringen omkring Bruneval faldt på Gilbert Renault,⁶ der gik under dæknævnet *Remy*. Han blev født i Vannes, Frankrig, som det ældste barn i en katolsk familie med ni børn. Han var sympatisør af den højreorienterede katolske og nationalistiske politiske linje, havde startet sin karriere hos Banque de France inden han i 1936 begyndte at producere film. Det var en dundrende fiasko, men de mange forbindelser Renault fik i denne periode var meget nyttigt under modstandskampen. Da Frankrig blev angrebet af tyskerne, meldte han sig til de væbnede styrker, men han fik afslag fordi han havde mange børn.

Da Frankrig kapitulerede i juni 1940, ventede hans kone deres femte barn, men han syntes, at han havde pligt til at forsvare landet mod besættterne. Hans kone var enig, og derfor tog han sammen med sin bror Charles ud fra Lorient med en fiskerbåd, som på havet fik kontakt med et norsk skib. Med det nåede de til Falmouth i England, hvor de som det første hørte, at Frankrig havde kapitulert. Charles og Gilbert var derefter nogle af de første mænd, der tilsluttede sig general Charles de Gaulle og De Frie Franske styrker i England⁷.

Gilbert Renault havde en idé om at slå sig ned i Madrid og derfra oprette et netværk af agenter i de besatte områder i Frankrig. Hans idé blev accepteret af den franske officer André Dewavrin, alias oberst Passy, som opbyggede og ledede De Frie Franskes militære efterretningstjeneste BCRA.⁸ Briterne gav ham et 10 minutters kursus i anvendelse af koder, men han var så skuffet over det forløb, at han i stedet udviklede sit eget kodesystem.

En dag traf han de Gaulle på trappen i dennes hovedkvarter og fortalte ham, at han var rede til at lede en hemmelig mission til Frankrig. Generalen vendte sig mod ham, trykkede ham i hånden og sagde: *Farvel, Raymond. Jeg stoler på Dem.*⁹ Gilberts dæknavn var på daværende tidspunkt Raymond.

Gilbert Renault alias *Remy*

Foto: Ukendt

Allerede den følgende dag fløj Gilbert til Portugal med Imperial Airways flyvebåd, og derfra rejste han videre til Madrid, hvor han begyndte at skabe sit netværk. Han foregav at være en filmproducer, der arbejdede med forberedelserne af en film om Christopher Columbus.

Efter en amatøragtig start begyndte han snart at kunne sende informationer tilbage til England, og efterhånden lykkedes det ham at skabe et efterretningsnetværk i Frankrig. Netværket fik senere navnet *Confretrie Notre-Dame*¹⁰ (dansk: Vor Frues Broderskab, senere kaldt CND Castile). Snart rejste han under dække tilbage til den ubesatte del af det sydlige Frankrig for under dæknavnet *Remy* at fortsætte organiseringen af efterretningsnetværket langs den franske kyst fra Brest til den spanske grænse. Informationerne blev stadig sendt via Madrid til London, men det var en besværlig og langsom vej, hvor det tog et par uger at få meddelelserne frem. Han hvervede agenterne via sin familie og efter anbefalinger fra mennesker, han mente at kunne stole på, og han gav dem alle et dæknavn, således at ingen kendte de andres rigtige navne.

For at fremskynde leveringen af informationer til London sendte den britiske efterretningstjeneste i maj 1941 en radiosender, der blev kastet ned med faldskærm, men det bragte nye vanskeligheder med sig. Radiosignalerne kunne pejles, og gruppens første radiotelegrafist, Bernard Anquetil, blev taget af tyskerne, mens han sendte til London. Han kom i skudkamp med tyskerne og blev såret, men forinden nåede han at ødelægge kladden til det budskab, som han var i færd med at sende.

Hele netværket lukkede ned på grund af faren for, at han ville blive tvunget til at røbe vigtige informationer, men selv om han blev tortureret af Gestapo, røbede han intet. Han blev dømt til døden ved en krigsret og henrettet d. 24. oktober 1941.

Da et tilsvarende netværk, der dækkede Nordfrankrig fra Dunkerque til Brest, blev revet op og ødelagt af Gestapo, blev *Remy* bedt om at opbygge netværket på ny. En af dem, han rekrutterede, var Roger Dumont, som han gav dæknavnet *Pol*.

Remy opholdt sig i en lejet lejlighed i Paris d. 24. januar 1942, hvor han modtog en detaljeret meddelelse fra London, som bad om nogle nye og præcise informationer om kyststrækningen nordøst for Le Havre i området omkring landsbyerne Bruneval og Theuville. Som de fleste kodede

meddelelser fra London var også denne sendt i to halvdele, der hver for sig var uforståelige. Der var fem specifikke spørgsmål i meddelelsen:

- *Hvor mange maskingeværer forsvarer vejen fra kysten ind i landet?*
- *Hvilke andre forsvarsanlæg er der i området?*
- *Hvor mange udgør forsvarerne og deres beredskab?*
- *Hvor er forsvarerne indkvarteret?*
- *Hvordan er det med pigtrådsspærringer og minefelter langs denne kyststrækning?*

Meddelelsen gjorde det klart, at *Remy* ikke selv måtte foretage en mission til Bruneval. Han skulle fortælle den agent, der skulle derop, at adskillige kyststrækninger var i færd med at blive undersøgt på samme måde, sådan at der ikke ville blive lagt for meget i denne ene rekognoscering, hvis han blev fanget og tortureret.

Remy ringede straks til *Pol*, som var en af lederne i hans nordlige sektion.¹¹ Samme aften kom denne til *Remys* lejlighed, hvor de diskuterede, hvad meddelelsen kunne betyde. De studerede Michelin-kortet over området. Dumont vidste, at der var nogle godt bevogtede radioinstallationer lige nord for det sted, de var blevet bedt om at undersøge. Det lød for dem alligevel ikke, som om briterne planlagde et bombeangreb, så de konkluderede, at de måtte overveje en slags kystangreb og havde brug for oplysningerne for at kunne vide, hvad de var oppe imod.

Remy bad *Pol* om at rekognoscere kysten ved Bruneval så diskret som muligt. Hvis området var godt forsvaret, ville det ikke blive let at finde ud af alle de detaljer, som briterne havde bedt om. *Bed dem om at give mig fjorten dage*, svarede han. Derefter tog de afsked med hinanden, og *Remy* bad ham passe godt på sig selv.

I det lokale efterretningsnetværk kontaktede *Pol* nogle dage senere mekanikeren Charles Chauveau,¹² som han kun kendte under dæknævnet *Charlemagne*. Denne var indehaver af et bilværksted i Le Havre, og han

Roger Dumont
alias *Pol*

Foto: Ordre de la Libération

var godt kendt i området. Hans job betød, at han havde tilladelse til at køre overalt i Departement Seine-Maritime for at reparere biler, der var brudt sammen. Derfor ville han kunne køre til Bruneval området.

Pol mødte op hos *Charlemagne*, og i hans bil kørte de til Bruneval, hvor de indlogerede sig på et hotel, som *Charlemagne* kendte. Med kørselstilladelsen siddende bag frontruden holdt de sig til sidevejene og kørte forsigtigt for ikke at tiltrække sig unødvendig opmærksomhed. Inden længe kørte de fra øst ind i den lille landsby Bruneval, der ligger i en dal med høje bakker på hver side. I begyndelsen af landsbyen holdt de ind ved Hotel Beau-Minet, der var et yndet opholdssted for par, der ville have en diskret romantisk weekend sammen uden deres respektive ægtefæller. *Charlemagne* kendte værtsparret Albert Vennier og hans svejtsiskfødte kone, og han mente, at de ville være villige til at fortælle *Pol*, hvad de vidste.

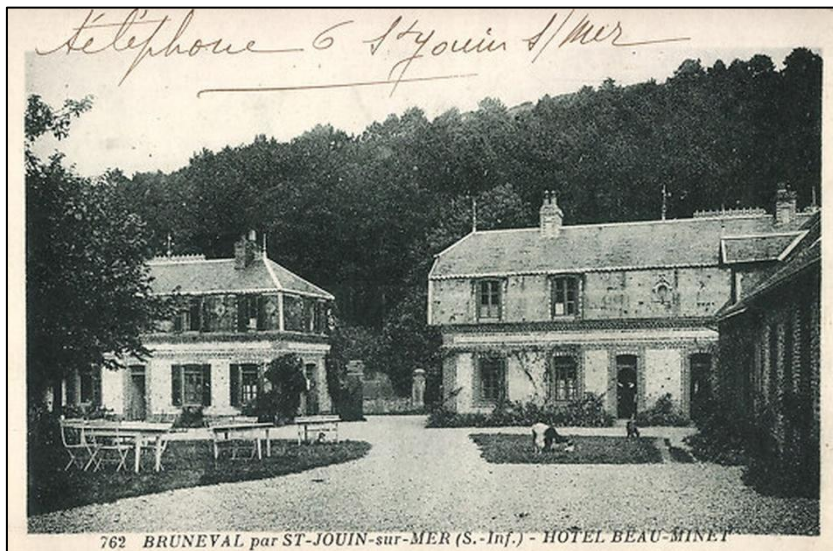
Han havde ret. Værtsparret var glade for at kunne hjælpe, og de fortalte, at 60 soldater fra Luftwaffe var stationeret i et stort rektangulært område med landbrugsbygninger, som blev kaldt Theuville og lå lige nord for den høje klippe. Det var oven på den og nær nabolandsbyen Le Presbytère, at tyskerne havde opført radiosenderne, hvis eksistens Dumont allerede kendte. Da Dumont spurgte til andre bygninger på klippetoppen, måtte værtsparret indrømme, at de intet vidste om, hvad der var sket i den store og ensomt beliggende *Villa Gosset* deroppe. Det var nu militært område, der var tæt bevoget, og der var blevet anlagt flere befæstninger. Da det var bemandede af Luftwaffe personel gik han ud fra, at radiosenderne havde noget at gøre med kommunikationen til og fra flyvemaskinerne. I nogen tid havde ingen civile haft lov til at komme i området. Der blev kørt fødevarer til Theuville, men ingen havde været i nærheden af store villa.

De fortalte endvidere, at der var en vagtpost i en anden stor gammel villa med navnet *Stella Maris*, som lå ved stranden, hvor vejen gennem landsbyen sluttede. Her var den en vagtstyrke på omkring 10 mand, som bemandede vagtposter og maskingeværer. Yderligere fortalte de, at

Charles Chauveau
alias *Charlemagne*
Foto: bruneval42.com

der i Bruneval desuden befandt sig en infanterideling på 30 mand under kommando af en entusiastisk og energisk sergent. Delingen var indkvarteret i selve hotellet, der nu var lukket for alle andre besøgende. Ægteparret Vennier mente, at tropperne var af høj kvalitet og hele tiden blev holdt på tæerne. Hele kyststrækningen bogstavelig talt sværmede af tyske enheder, der hyppigt kom og igen tog af sted. Nogle af dem havde pansrede køretøjer.

Hotel Beau-Minet

(Postkort ca, 1920)

De tog en stor risiko ved at videregive denne information om den tyske militære aktivitet. Hvis de blev taget af tyskerne for det, ville de stå overfor at blive henrettet eller i bedste fald at blive deporteret til en koncentrationslejr. De ville næppe have fortalt de til fremmede, men de kendte *Charlemagne* og havde tillid til ham. De stillede ingen spørgsmål om, hvorfor de blev spurgt eller hvad der kunne være under opsejling. Jo mindre de vidste, desto bedre.

Ved afslutningen af samtalen sagde *Pol* til *Charlemagne*, at de hellere måtte gå en tur ned til stranden for at se havet. *Åh, det er umuligt, sag-*

de Vennier. *Stranden er mineret. Pol* insisterede på, at de alligevel ville gå en tur derned.

Sammen gik de ad vejen gennem den lille by mod stranden. Til begge sider var der høje og stejle stigninger op mod toppen af klipperne og det var et vidunderlig smukt sted, hvis de så bort fra tyskernes tilstedeværelse. Efter at have gået nogle hundrede meter kom de til en stor pigtrådsspærring, der spærrede vejen. Nord for vejen var der en sti, der gik op ad den stejle skråning til det sted, hvor radioinstallationen skulle ligge. Derfra var den ikke synlig. På den anden side af pigtrådsspærringen lå den gamle strandvilla *Stella Maris*.

Den var stor og havde tydeligvis engang været storslået, men så nu forladt ud, og malingen skallede af. Ved siden af den stod der store skilte med teksten: *Achtung Minen!*

En tysk vagt kom gående fra villaen hen mod dem for at se, hvad de var ude efter. *Charlemagne* talte godt tysk, og i en spøgefuldt munter tone hilste han vagten med et godmorgen og begynde han at tale med ham. *Jeg tager lige en spadseretur sammen med min fætter her. Han er fra Paris, og han vil så gerne se havet, før han rejser hjem – han er lukket inde på et mørkt kontor hele dagen. Du ved - de bliver desperate!*

Vagten var smilende, og *Charlemagne* følte, at det gik fremad. Henvendt til vagten sagde han: *Du er heldig at være her. Uden dig havde vi ikke turdet gå længere fremad. Vi ser, at der er miner. Det er svært at fore stille sig det!*

Vagten svarede: *Ja, tallerkenminer.*

Charlemagne fortsatte: *Jeg spekulerer på, om jeg tør foreslå sådan noget, men ville du ledsage os ned til gruset på stranden for et kort øjeblik? Det ville give min fætter så meget uskyldig fornøjelse, kan jeg forsikre dig.*

Charlemagnes venlige snakkesalighed gav pote. Det var tydeligt, at den tyske vagt kedede sig til døde på grund af de endeløse vagter på dette gudsforladte sted, og han svarede: *Jawohl!* og gik frem og trak pigtråden så meget til en side, at der opstod en åbning. Med deres mest uskyldige miner gik de to spioner gennem åbningen, og vagten lukkede igen pigtråden bag dem. Han fik dem til at følge efter sig, mens han gik tværs over det øverste af stranden. De var forbløffede over, hvor afslappet han syntes at

være, mens de gik gennem det formodede minefelt. Hurtigt var de nede på den korte smalle strand neden for klippen.

Stranden var stejl og bestod af mindre runde sten (ral). De havde planlagt deres besøg til et tidspunkt, hvor der var ebbe, og de kunne ingen tegn se på at der var opstillet forhindringer, der ville være usynlige ved højvande, som ville kunne forhindre landgangsbåde i at gå ind til standen. Mens *Charlemagne* fortsatte med at underholde vagten, stod *Pol* og så tilsyneladende drømmende ud. Han drejede sig rundt og smilede tydelig fornøjet over at være ved havet. Han fik øje på to maskingeværstillinger. Den ene lå lige ovenover villaen på den sydlige side af dalen, der gik gennem klipperne. Den anden lå på den nordlige side og meget højere oppe ad klippen. Han kunne se en maskingeværpipe stikke ud fra den nederste stilling, og han skønnede, at maskingeværet havde frit skudfelt hele vejen rundt på stranden. Deroppe så han også en tysk soldat iført en fodlang kappe og stålhjelm stå og krybe sammen i den iskolde vind. Soldaten stirrede ned på dem, mens han holdt et kogekar i den ene hånd. *Pol* kunne ikke få øje på flere pigtrådsspærringer i området

De takkede soldaten for hans venlighed og gik sammen med ham tilbage gennem minefeltet til pigtrådsspærringen. De havde kun været der i få minutter, men deres rekognoscering havde været en succes, og de havde samlet værdifulde informationer. Ikke alene havde de præcis kunnet stedfæste to maskingeværstillinger, samt at der ikke var undervands forhindringer ud for stranden. De var også blevet overbeviste om, at der, trods tydelige advarselsskilte, ikke var udlagt landminer på stranden. Hvis det var meningen, at tyskerne ville udlægge miner, så havde de i hvert fald endnu ikke nået at gøre det.

De to spioner gik tilbage til hotellet, hvor de talte endnu en halv time med lokale bilejere om problemerne med at skaffe reservedele og dæk. På den tid var det meget værd at kende en indehaver af et bilværksted. Samtalerne var med til at understøtte deres dækhistorie for besøget i Bruneval.

Omkring frokosttid kørte de videre til Gonnevill-la-Mallet, hvor de standsede foran Hotel des Vieux Plats, som *Charlemagne* kendte godt. Det var et sted, hvor Victor Hugo, Claude Monet, Guy de Maupassant, Hector Berlioz, Jacques Offenbach og andre berømtheder havde haft deres værel-

-
- 1 Jones, R. V.: *Most Secret War – British Scientific Intelligence 1939-1949*, s. 236.
 - 2 *In Which We Serve*, film af Noel Coward, hvori han selv spillede hovedrollen som captain E. V. Kinross, hvis rolle byggede på Lord Louis Mountbattens indsats som kaptajn på destroyer HMS Kelly og øverstkommanderende for en destroyerskadre i Middelhavet i 1941. Se filmen her: <https://www.youtube.com/watch?v=GOeg3GGI7AY>
 - 3 Citeret af Moutbatten i Terraine, John: *The Life and Times of Lord Mountbatten*, s. 85.
 - 4 Ziegler, Philip: *Mountbatten: The Official Biography*. Collins, s. 157.
 - 5 Downing, Taylor: *Night Raid* s. 147ff., Ford, Ken: *The Bruneval Raid - Operation Biting* 1942, s. 19ff.
 - 6 <http://www.ordredelaliberation.fr/fr/les-compagnons/819/gilbert-renault>
 - 7 Jones, R. V.: *The Wizard War : British Scientific Intelligence 1939-1945*, s. 236ff.
 - 8 Bureau Central de Renseignements et d'Action.
 - 9 Renault, Gilbert: *The Silent Company*, s. 38f.
 - 10 Da *Confrerie Notre Dame* netværket var størst, omfattede det hele 1.544 agenter. Deraf blev 524 anholdt, 37 blev henrettet, 234 blev deporteret til koncentrationslejre eller fængsler uden for Frankrig, og af dem døde 151.
 - 11 ordredelaliberation.fr/fr/les-compagnons/302/roger-dumont
 - 12 memoresist.org/resistant/charles-chauveau/